

Úvahy inspirované Biblií

Václav Dostál

Úvod

Řadu let po přechodu do důchodu, tj. po r. 1998, jsem se mohl věnovat studiu. Toto studium lze nazvat „Osobitě absolvování Univerzity třetího věku“. Probíhalo včetně vypracovávání různých textů, které by se mohlo označovat jako psaní různých seminárních prací. Týkalo se tří oblastí: úlohy vakua v kosmologii, sokolství a duchovní tematiky. Z těchto tří oblastí jsem zde shromáždil své duchovní texty od r. 2002 do r. 2008 a vytvářím z nich jednu knihu, zatím ve formě elektronické.

19.12.2008

J. A. Komenský: Jedno potřebné

Výpisky

Jako svrabovitý člověk se nikdy nepřestane škrábat, tak rozkošník nezná konce v rozkošnictví, ctižádostivec ve ctižádosti, boháč v hromadění bohatství, poněvadž každá žádostivost je nenasytná a trpí hladem po sobě samé. *Jako země se nikdy nenasytí vodou a jako oheň nikdy neřekne dosti, tak je tomu i s lidským duchem ve všem tom, po čem je touhou zachvacován.*

Jediná jest příčina všech zmatků na světě, že totiž lidé nerozeznávají věci potřebných od nepotřebných, potřebné věci pomíjejí a o nepotřebné se starají, do nich se zaplétají bez konce.

K řízení lidské společnosti jest jednoho potřebí, totiž laskavého vedení; násilí, přinucení, úskoky a nástrahy že nejsou pravými prostředky, jimiž dosahujeme poslušnosti u tvora rozumného.

Chci, aby člověk očekával svou blaženost sám od sebe a od podstatných svých částí, *těla, ducha a duše*, a ne od vnějších podřadných věcí, tj. *od pokrmů, šatu, obydlí, jmění, lidské přízně* a od podobných přívěsků života.

Kdo dosti rozumí věcem potřebným a od věcí nepotřebných dosti dobře je odlišuje, bude moci pronášeti slova pravdivá, a ne lichá a osnovati řeč dobře souvislou, ne jako písek bez vápna. Konečně tímto uměním i lidé zcela prostí a jazykem málo vládnoucí budou vskutku výmluvní.

Záhy také jest poučovati mladíky o jejich smrtelnosti, aby věděli, že musí začínati život tak, jako začínáme jednotlivé dny, totiž jen jako jen malou částičku času, jež brzy pomine.

Vždy je nutno vzdáliti věci nepotřebné, jakož i méně potřebné, abychom se do nich nezapletli. Potřebné pak nutno obmeziti na malou míru; a pak věc za věcí po pořádku vyřizovati, přičemž budiž ještě dbáno těchto tří pravidel: *1. Abys při žádné věci, jež ti byly svěřena, nečekal na jiné, nýbrž abys jednal sám, 2. Co můžeš vykonati dnes, neodkládej na zítřek, 3. Cokoli děláš, dělej vážně, aby to přineslo užitek.*

Jsou tři prameny moudrosti: 1. Zdravá mysl, plná vrozených představ, jež rozumem musí býti osvětlována, 2. Svět plný tvorů, které smyslům musí býti podrobováno, 3. Bible plná zjevných tajemství, v nichž věrou jest pátrati.

Umění vládnouti se zakládá na moudrosti, nikoli na síle, na opatrnosti, nikoli na úskoku. Neboť povaha lidské přirozenosti nemůže býti horší než zvířecí: a vůl, pes, kočka a kterékoli jiné zvíře nedovolí, aby se s ním krutě nakládalo, a když je podrážděno, hned kope, kouše, trhá nebo (může-li) prchá.

Hlavním zákonem svornosti je trojí zákon: *Zachovávat ve věcech zcela potřebných jednotu, v méně potřebných (kterým se říká lhotejně, indiferentní) svobodu; a ve všem ke všem lásku.*

Nový člověk by neznal nepřízně a závisti, nečisté chlípnosti, roztržek, přísah, touhy po penězích, prázdnu slávu, ctižádosti, hněvu, zlořečení, msty.

*Mezi lidmi není nikoho, kdo by sám nebloudil, neumdléval a nehladověl. Ty tedy, věčná pravdo, přispívej ku pomoci všem! Ty, věčná ctnosti, podpírej klesající. Ty, věčný pramení dobra, nasycuj nás dobrem! A poněvadž mně (poslednímu ze sluhů svých) již ku pomoci přispíváš, již mě podpíráš a nasycuješ, já sám v Tobě a jméno Tvé budu slaviti navěky. A poněvadž toto mé vyznání před tváří Boží o mém konečném návratu k **jednomu potřebnému** jest jakoby mým posledním pořízením, nuže, dome můj, Vy, synové a dcery a vnuci moji, slyšte hlas otce svého, který vás vede k otci otců. **Dědictví jiného vám nezanechávám mimo to jedno potřebné, abyste se Boha báli a přikázání jeho ostríhali, nebo na tom všechno člověku záleží. Budete-li tak činiti, bude Hospodin dědictví vaše, pavéza vaše a odplata velmi veliká.***

Souhrn duchovní moudrosti jest: 1. *Neobtěžuj se věcmi, jichž není k životu potřebí, nýbrž spokoj se několika málo věcmi, jež slouží k pohodlí a chval Boha,* 2. *Není-li věcí, jež skýtají pohodlí, spokoj se jen věcmi potřebnými,* 3. *Jestliže i ty jsou ti vyrvány, hled' abys zachoval sama sebe,* 4. *A nemůžeš-li ani sama sebe zachovati, zřekni se sama sebe, jen abys Boha neztratil.*

7.2.2002

Zvláštní asociace

(Moje poznámky jsou kurzívou)

Gerd Theissen v knize „Galilejský“ – v mezičásti mezi 17. a 18. kapitolou (v dopise panu Kratzipingerovi; takový dopis je před každou kapitolou) – píše: V dánské teologii stvoření ... „jsem se poučil, že existence a neexistence, stvoření a zánik jsou v čase stále přítomné. Kroužíme tu kolem tajemství, které zaměstnává všechny teology a filosofy zaujaté otázkou: Proč je vůbec něco a ne nic? S tímto tajemstvím se setkáváme ve velikonoční víře.“

Roman Podolnyj v knize „Něco zvané nic“ píše: „Naanova hypotéza“ (jedna fyzikální teorie) „odpovídá na kardinálnější otázku: Proč existuje Vesmír? Odpovídá takto: Vesmír existuje proto, že „nic“ je nestálé, polarizuje se na „něco“ a „antiněco“. („Nic“ = vakuum, „něco“ = hmota, „antiněco“ = antihmota).

„Co když se na vakuum působí ne jednoduše polem, ale polem neobyčejně silným? Polem, které nese v sobě energii dostatečnou, aby se aspoň některé virtuální částice“ (z nichž se vakuum skládá) „změnily v reálné? Vždyť čeho se vlastně nedostává efemérním částicím – přízrakům pro to, aby se oblékly v tělo a krev a vyměnily svou dostatečně podmíněnou hodnotu za oficiální status v mikrosvětě? Nedostává se právě

energie. Použijme ji v dostatečném množství a „Diracovo moře“, velký souhrn virtuálních částic, začne produkovat obyčejnou hmotu a obyčejnou antihmotu.“ („*Diracovo moře*“ = jiný výraz pro vakuum)

„V mnohatvárném Vesmíru musí být nemálo míst, kde energie působí na vakuum právě potřebným způsobem a právě s takovým výsledkem. Ve vesmíru – tam, kde příroda – působí na vakuum obrovskými poli co do síly. Bez účasti efektu vzniku párů částic a antičástic nelze např. pochopit fyziku proslulých dnes „černých děr“.

Všechno to ... jsou modely *Vesmíru*, z nichž každý odráží jen část vlastností originálu. Akademik Grib rozhodně tvrdí, že prázdnota se stala „základem světa“.

Vždy bychom měli mít na paměti, že i každý z nás je složen z atomů se svými reálnými částicemi, na něž ovšem působí částice virtuální. Tyto virtuální částice, jichž naše tělo obsahuje mnohonásobně větší počet než těch reálných, jsou součástí vakua v nás. Naše tělo je tedy tvořeno převážně „ničím“. Každý z nás tedy více není než je. To, že je, a že dokonce o tom může uvažovat, je zázrak:

V 18. kapitole („Sen o Synu člověka“) Gerd Theissen píše: „Díval jsem se na ruce. Představoval jsem si je mrtvé. Nahmatával jsem tvary lebky pod kůží. Zkoušel jsem si představit studené, bezduché tělo. Ale jak jsem se tak těla dotýkal, cítil jsem jak hřeje. Srdce mi pravidelně bilo. Pravidelně se střídal vdech a výdech. Oči viděly třpitivé hvězdné nebe. Uši slyšely hukot moře. Nos čichal vůni písku a slané vody. Viděl jsem, slyšel jsem, čichal jsem. Žil jsem, dýchal a cítil. Není to div, že zrnko prachu může žít, myslet a cítit, pochybovat a zoufat si? Kolik procesů v těle musí probíhat ve vzájemném souladu, abych mohl bez tělesné bolesti prožívat tento okamžik! A i kdyby to byla chvíle, která v okamžení pomine - je proto bezcenná?“

23.4.2002

Co nás čeká?

(Zamyšlení nad společenským trendem)

Dnešní počítače a mezinárodní počítačová síť Internet umožňují modelovat jakoukoli fikci jako skutečnost. Uživatel počítače se může ocitnout rázem v tzv. virtuální realitě. Muže prožívat neskutečnou čili virtuální skutečnost neboli realitu. Toho, čeho nemůže nikdy dosáhnout ve skutečnosti, dosáhne poměrně snadno ve virtuální realitě. Uživatel může takto docílit maximálního ukojení jakékoliv touhy. Neznalému čtenáři to může připadat jako absurdní výmysl, ale poučený ví, že je to pravda. Porovnání obrátů „virtuální – možný“ a „skutečnost – realita“ zdůrazňuje absurditu, do níž jsme se v současné době dostali.

Jestliže J. A. Komenský ve svém díle „Obecná porada o nápravě věcí lidských“ (mj.) říká, že existuje už příliš mnoho knih se spoustou naprosto různorodých tvrzení, čím více je jich „dnes“? Od smrti tohoto muže byly vydány další knihy a pak časopisy a noviny. Z nich a z rozhlasových a televizních přijímačů na každého z nás přímo útočí taková záplava zpráv, že to nikdo nemůže sám jakkoli „strávit“. Denně se na Internetu vydává a aktualizuje několik tisícovek stran textů a obrázků včetně hlasového doprovodu, ze všech možných i nemožných oborů lidské činnosti. Jak se v tom kvantu informací vyznat? To **není** možné studiem těchto zpráv, protože jejich množství přesahuje schopnost kohokoliv, a to několikanásobně. Opět se lidstvu „podařilo“ kvalitu nahradit kvantitou; „však ať si každý vybere!“

Každý člověk „dnes“ stojí před naprosto stejnými otázkami, jaké si lidé kladli před tisícem a více roky: „Co je podstatné? Co je nejdůležitější? Čemu se mám věnovat a co mám pominout?“ Na takové otázky nám žádný televizor či počítač ani žádná počítačová síť přímou odpověď nedají!

Nevědomost a nevzdělanost jsou hrozné. Avšak přemíra informací nevede k větší vzdělanosti, k lepší vědomosti. Naopak; člověk, který je zahlcený velkým množstvím zpráv,

začne **odmítat jakékoli** informace. Je na tom nakonec stejně jako barbar. Stanou se lidé v novém tisíciletí barbary – prostě proto, že budou odmítat informace? Najdou se ještě nějakí lidé, kteří budou chtít žít lidsky „normálně“? **Co** budou lidé v následující epoše považovat za **základní** normu? Bude jí „Morální kodex budovatele komunismu“? Bude tou normou Desatero, které bylo jistou předlohou onoho kodexu? Nebo to budou nepsané zákony, na nichž se shodly mnohé kultury v minulosti a které C. S. Lewis pojmenovává „Zákon lidské přirozenosti“?

Mohly by vzniknout pochybnosti, co to je přirozený zákon. Nuže: patří sem takové zásady jako „Lež má krátké nohy“, „Kdo lže, ten krade“, „Nečiň jinému, co nechceš sobě samému“, atd. Neexistovala starověká či novější kultura, v níž by si lidé vážili muže, utíkajícího z boje. Na světě není země, v níž by lidé dlouhodobě uctívali člověka, který zradil svého nejlepšího přítele právě poté, když mu on významně pomohl. Ve výčtu zásad „Zákona lidské přirozenosti“ bychom mohli pokračovat ještě hodně dlouho. Otázkou však zůstává, kudy probíhá hranice mezi dobrem a zlem.

Dělící čára mezi dobrem a zlem podle přesvědčení mnoha lidí neprochází mezi plniči morálního zákona a provinilci proti němu ani mezi věřícími a ateisty. Tato hranice probíhá středem srdce každého z nás. Mnoho lidí už poznalo, jakých nešlechetností je každý z nich schopen, když se naštve. I já jsem to na sobě poznal. Není ani **jednoho** člověka, který by sám od sebe uměl činit jenom dobro. Jediný, kdo to umí a kdo to nesčetněkrát dokázal, je Bůh. Jenom v Jeho síle, s Jeho pomocí můžeme konat dobré dílo. Někdo si to může uvědomovat ihned, jiný to může poznat až dodatečně.

Závěrečné tři věty mohou znít překvapivě nebo dokonce nepřijatelně. Člověk je tvor svobodný. Každý může ona závěrečná tvrzení přijmout nebo odmítnout.

3.2.2000

Proč jsou a budou poslední prvními?

Variace na známé téma (Lk 13, 28 - 32)

Jak je to možné, že ti, kteří do kostela za celý život ani „nepáchnou“, že nás, od mládí věřící, předbíhají a předběhnou? Jak to, že budou odměněni naprosto stejně a dokonce dříve než my? Vždyť my jsme si od mládí odříkali světské radovánky, kdežto oni skoro celý svůj život proflámovali nebo prokradli!

Bůh hodnotí na poslední chvíli se navrátilšího marnotratníka stejně jako nás, kteří jsme byli pořád nablízku a k tomu s královskými poctami - fanfárami, nádhernými šaty, skvělou hostinou a veřejnou pochvalou. Nás, kteří jsme mu celý život sloužili, jaksi pomíjí, nijak nás nevyzdvihuje. Naši přítomnost nijak neoslavuje. Proč?

Způsob, jímž Bůh odměňuje, se nám nelíbí. Najednou je nám líto, že odrodilec si užíval rozkoše s prostitutkami, zatím co my jsme úzkostlivě dbali na dodržování Desatera a tak nám ta potěšeníčka utekla. Ten druhý všechno prochlastal a teď si bužíruje zas.

Jak by dopadl jiný takto mluvící nactiutřač, kdybychom se octli v roli hodnotícího? Asi takto: „Co si dovoluješ pokrytče? Teď se ukázala tvoje skutečná tvář! Ty ses celá ta léta jenom tvářil, že jsi zbožný. Jdi mi z očí! Pro tebe tu není místo!“

Ale Bůh jedná zcela jinak. Na tzv. oprávněné námitky a na závist odpovídá láskou. Zdrhá nám naproti, objímá nás a domlouvá nám: „Tvůj bratr upřímně svého poblouzení lituje. Vždyť se vrátil, ale chce se stát tím nejposlednějším námezdným dělníkem. Nedělá si nároky na synovství a z toho plynoucí požitky. Chce tady jenom dřít.“ Už jenom pohled na Otce, dřív než cokoli stačí říct, nám vnuká spoustu otázek:

Není to náhodou naše pýcha, která mu zabraňuje, aby i nás chválil? Jakým právem mu máme co připomínat? Z čeho pramení naše jistota, že jsme byli vždycky tam, kde jsme měli být? Co jsme udělali pro to, že se onen špatný bratr napravil? Udělali jsme vůbec něco

dobrého pro jiné? Nebo jsme se zabývali svým vlastním spasením? Nádherně jsme se modlili? To je málo! Kolik času jsme „prošustrovali“ soustavnou sebelítostí, dlouholetým duchovním vzděláváním bez použití v praxi, zbožným řečnováním, úzkostlivým strachem před stykem s „nehodnými“, atd.? Není či nebude Bůh více než spravedlivý, když nás odmění až na konec? Nemáme se spíše divit, že na nás vůbec dojde?

Nepatřím náhodou i já mezi závistivce, kterému se nelíbí něčí úspěšný návrat ke Stvořiteli jeho i mého? Nepomlouval jsem obětavce či dokonce jim nějak neškodil, když jsem sám pro svou soběstřednost nijak prakticky celkem nikomu nepomohl nebo neposloužil skoro žádnému? Jenom se pořád ohlížel na to, abych byl u zdroje? Myslel jsem si, že je lepší neustále naslouchat Slovu Božímu (při bohoslužbách, v biblických hodinách, vlastním čtením) a přitom se raději vyhnout ateistům, či dokonce zlodějům nebo jiným lumpům? Tak nějak by měl uvažovat ten, kdo je přijímán o něco později než šťastný navrátilce.

Co je na zlu tak fascinujícího, že mu i my křesťané podléháme? Ale vždyť po celou historii lidstva se lidé nechovali jinak. Hned na počátku se člověku jevila cesta vzpoury proti Božím pokynům lepší než ta, která mu byla doporučována. Pak, když měli lidé možnost odejít z otroctví do svobody, raději volili brblání, končící poctou zlatému teleti, jež mělo dokonaleji nahradit skutečného osvoboditele z onoho otroctví. Atd. Je o tom celá Bible.

Při dobrovolné práci – ať už ve světských organizacích nebo dokonce ať už v církvi – často obětaví lidé narážejí na zlobu, zapříčiněnou závistí. Nebo aspoň na netečnost. Reakce na vlastní neschopnost nezištné práce, nesoucí jisté uznání, bývá následována zlostí na jiného, který tuto schopnost má a tím také požívá určité autority a společenského ocenění. Bohužel se takové nesprávné reakce dočkáme nejen ve „světě, který ve zlém leží“, ale poměrně často ze strany křesťanů, kteří se někdy prohlašují za obrácené. Zlost je pak následována posměšky, odsudky, pomluvami, popřípadě, když je to možné, i fyzickým napadením.

Právě v Bibli ovšem nacházíme řešení, které zní: Je potřeba uznat svůj podíl na neblahém stavu ve společnosti nebo v církvi. Je nutné zděsit se vlastní viny a přiznat ji. Pak má následovat prosba o odpuštění. Tím to ovšem nekončí. Má následovat úporná snaha nadále nejednat špatně a naopak jednat dobře, obětavě, láskyplně. Zapojit se, byť neuměle, do pomoci druhým.

„Radujme se, znovu opakuji, radujme se!“ Do našich řad přicházejí ti, kteří už neměli žádnou šanci. My jsme celý život směli zakoušet pokoj v duši, uspokojení z naší užitečnosti a ze smysluplného života. Plnými doušky jsme mohli užívat dobroty a laskavosti svého Pána. Chudák bratr žil v nepokoji, v osamění, v zoufalství. Vždyť i ta prasata se měla líp než on.

Taková radostná vděčnost a vděčná radost ovšem ústí do praktických činů. Copak je možné jenom chválit, byť třeba hlasitým zpěvem či dokonce poskakováním? Musí se to projevit, a to u obou bratrů, nějakou praktickou činností ve prospěch dětí nebo mládeže nebo nemocných nebo vězňů nebo šikanovaných nebo poškozených nebo .... Rozhodně nestačí jen tak se vézt. Je nutné pomáhat táhnout. Nebo aspoň drcat.

3.11.2002

Prázdnota

Genesis 1: „1. Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. 2. Země byla pustá a prázdná a nad propastnou tůňí byla tma. Ale nad vodami vznášel se duch Boží.“ Z poznámek překladatelů k 1. verši: „Nebe stvořil Bůh pro sebe, zemi pro člověka (sr. Ž 115,16).

Tyto verše mně (jako fyzikovi) znějí takto: Na začátku (počátku) Bůh vytvořil vesmír, oddělil fyzikálně nedosažitelné výšiny (nebe) od poznatelných skutečností a obyvatelných krajín (zemi). Fyzikálně poznatelný vesmír (zrakem a jinými smysly, většinou s pomocí fyzikálních přístrojů) se skládal pouze z prázdnoty (vakua). V určitém místě dal vznik potenciálové jámě (básnický: propastné tůni). Jenže nad tím vším - nad nepřátelsky mrazivým